

Кривицька Н.Ю.

*к.е.н., доцент кафедри економіки та бізнес-технологій,
Національний авіаційний університет*

Kryvytska Nataliia

National Aviation University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6514-832X>

Мізик В.В.

*студент,
Національний авіаційний університет*

Mizyk Valentyn

National Aviation University

ПРОЦЕС ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КАДРОВОЇ БЕЗПЕКИ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

PROCESS OF PROVISION PERSONNEL SECURITY IN THE SYSTEM OF ECONOMIC SECURITY OF ENTERPRISES

Анотація. В статті обґрунтовано актуальність дослідження поняття «кадрова безпека підприємства». Розкривається місце кадрової безпеки в системі економічної безпеки. Визначено основні цілі та процес забезпечення економічної безпеки підприємства, дослідженні інші елементи економічної безпеки. Розглянуто сучасні підходи до визначення поняття «кадрова безпека». Запропоновано схематичне зображення впливу кадрової безпеки на економічну безпеку підприємства на основі контролю та моніторингу служби внутрішньої безпеки та охорони праці. Визначено ключові цілі та напрямки щодо забезпечення кадрової безпеки підприємства, як забезпечення звичайної роботи підприємства незалежно від суб'єктивних чи об'єктивних факторів, ключовою задачею якої є усунення ризику негативного впливу співробітників на функціонування та загальний стан підприємства.

Ключові слова: економічна безпека, система, процес забезпечення, кадрова безпека, підприємство, бізнес-стратегії, управління, персонал.

Постановка проблеми. Останніми роками зростають загрози з боку власного персоналу на підприємствах, яке супроводжується погіршенням економічної безпеки підприємства

через підвищені ризики, пов'язані з управління персоналом. На думку експертів, ці ризики можуть не тільки спричинити фінансові збитки для підприємства, але й призвести до його повної втрати для власників або значного зниження ринкової вартості активів.

На сьогоднішній день гостро фігурують питання щодо забезпечення економічної безпеки підприємства це пов'язано з тим що ринкове середовище діяльності підприємства динамічно розвивається. Тому, протистояти різним загрозам і відновлюватися після їх настання, це одна з головних цілей будь-якого підприємства. Від створення та забезпечення ефективної системи заходів економічної та кадрової безпеки залежить успішне функціонування підприємства.

Економічна безпека підприємства об'єднує різні функціональні складові: інтелектуальну, політико-правову, інформаційну, фінансову, техніко-технологічну та кадрову, яка і є найголовнішою складовою в успішному функціонуванні будь-якого підприємства. Тому, одним з пріоритетів в досягненні стабільності та розвитку не тільки підприємства, а й економічної системи держави виступає ефективне забезпечення кадрової

безпеки підприємства. Виділення кадрової безпеки в системі економічної безпеки підприємства, на думку економістів, демонструє актуальність теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням кадрової безпеки підприємства займалися такі вчені: Бурда І.Я., Швайка Л.А., Жидецька Х.В., Реверчука Н.Й., Литовченко О.Ю. та інші.

Метою статті. Визначення кадрової безпеки як однієї з головних складових системи економічної безпеки підприємства та розкриття сутності, змісту та ключових складових кадрової безпеки підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під економічною безпекою підприємства розуміється захист її науково-технічного, технологічного, виробничого та кадрового потенціалу від активних чи пасивних економічних загроз, пов'язаних, зокрема, з неефективною науково-промисловою політикою держави чи формуванням несприятливого зовнішнього середовища та здатністю відтворювати його.

Основні цілі економічної безпеки підприємства полягають в:

- в стабільній роботі та максимальній ефективності в сучасних умовах;
- в створенні високого потенціалу для зростання та розвитку підприємства в майбутньому.

На основі цих цілей можна обґрунтувати процес забезпечення економічної безпеки підприємства (рис. 1).

Отже, забезпечення економічної безпеки підприємства – це безперервний процес, цілеспрямований на запобігання ймовірного збитку підприємства.

Головною метою забезпечення економічної безпеки підприємства є досягнення максимальної стабільності його функціонування, а також створення основи і перспектив зростання для виконання цілей бізнесу, незалежно від об'єктивних і суб'єктивних загрозливих факторів (негативних впливів, чинників ризику). Кадрова безпека є однією зі складових економічної безпеки (поряд з іншими – фінансовою, силовий, інформаційної, техніко-технологічної, правовою, екологічної) та вона присутня в кожному елементі всього процесу забезпечення економічної безпеки, її іноді називають ще «кадровою та інтелектуальною» складовою економічної безпеки.

Інші елементи економічної безпеки:

- фінансова безпека розглядає і регулює питання фінансово-економічної спроможності підприємства, стійкості до банкрутства, визначає параметри платоспроможності та інші «грошові» характеристики;
- силова безпека займається режимами, фізичною охороною об'єктів і особистою охороною керівництва, протидією криміналу,

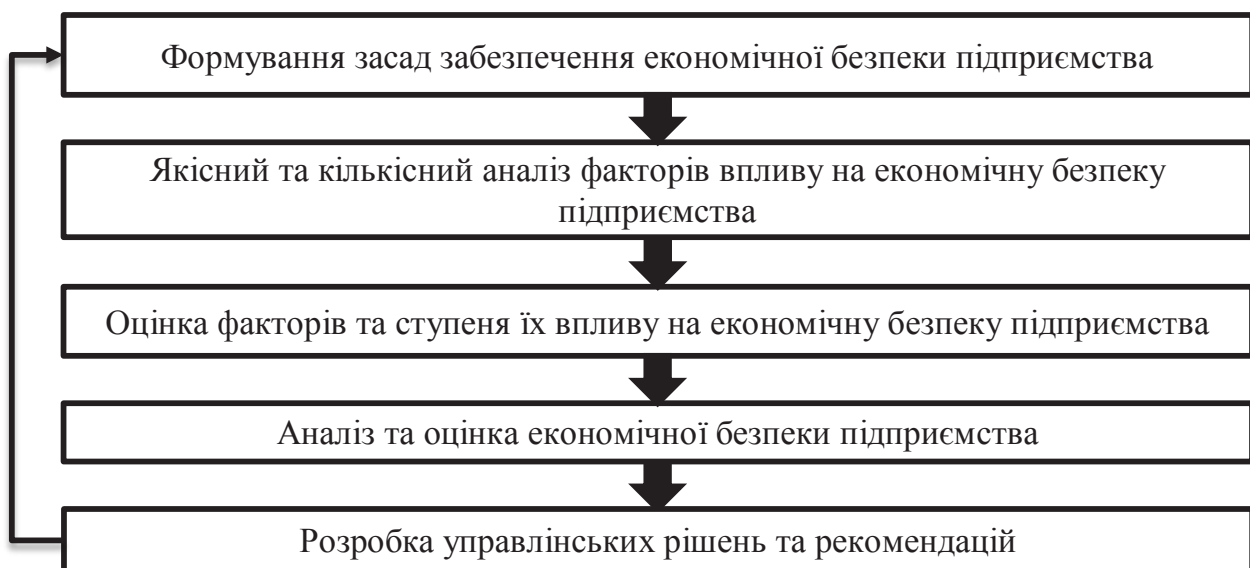

Рис. 1. Процес забезпечення економічної безпеки підприємства

Джерело: побудовано авторами на основі проведеного дослідження

взаємодією з правоохоронними та іншими державними органами;

- інформаційна безпека заснована не тільки на захист власної інформації, в тому числі конфіденційної, а й проводить ділову розвідку, інформаційно-аналітичну роботу з зовнішніми і внутрішніми суб'єктами і т. д.;

- техніко-технологічна безпека передбачає створення і використання такої технічної бази, обладнання та основних засобів виробництва і таких технологій і бізнес-процесів, які підсилюють конкурентоспроможність підприємства;

- екологічна безпека – вплив діяльності підприємства на навколишнє середовище;

- правова безпека має на увазі всебічне юридичне забезпечення діяльності підприємства, грамотну правову роботу з контрагентами і владою, вирішення інших правових питань.

Кадрова безпека займає домінуюче становище по відношенню до інших елементів системи безпеки підприємства, так як вона «працює» з персоналом, кадрами, а вони на будь-якому підприємстві первинні.

Це підтверджують і дослідження вчених, наприклад, Бурда І.Я. вважає, що: «Кадрова безпека – це складова частина економічної безпеки підприємства, пріоритетними завданнями для якої є захист від загроз і ризиків для створення умов для найбільш ефективного управління персоналом, як визначального ресурсу для забезпечення високого рівня конкурентоспроможності підприємства» [1].

Вчені Швайка Л.А., Жидецька Х.В. визначають, що: «Кадрова безпека – це сукупність засобів (інструментарію), за допомогою яких адміністрація підприємства сприяє збереженню, зміцненню і розвитку персоналу для забезпечення ефективного функціонування підприємства і захисту від ризиків, пов'язаних з працівниками, що в сукупності повинно впливати на підприємство» [2].

На думку, Реверчука Н.Й.: «Кадрова безпека підприємства полягає в попередженні і зменшенні небезпеки негативного впливу на економічну безпеку недостатньо кваліфікованих працівників підприємства, неефективного управління персоналом щодо збереження і розвитку інтелектуального потенціалу підприємства» [3].

Литовченко О.Ю. вважає, що: «Кадрова безпека – це сукупність управлінських заходів, пов'язаних з ефективним формуванням і використанням кадрового потенціалу підприємства з метою забезпечення і підтримки економічної стійкості та результативності господарської діяльності підприємства» [4].

Наведені визначення дають підстави стверджувати, що кадрова безпека, як складова економічної безпеки підприємства, включає всі етапи організації та управління персоналом і має на меті встановити трудові та соціально-культурні відносини, що забезпечують беззбитковість діяльності підприємства.

Залежно від обраної стратегії підприємства формується процес розвитку персоналу та процес підвищення лояльності співробітників, все це відбувається в площині контролю та моніторингу служби внутрішньої безпеки та охорони праці (рис. 2).

Розвиток персоналу слід розуміти, як систему взаємопов'язаних дій, що включають розробку стратегії, прогнозування та планування потреби в персоналі, управління кар'єрою і професійним ростом, організацію процесу адаптації, навчання, тренінгу, формування організаційної культури та вивільнення неефективних кадрів.

Необхідність розвитку персоналу впливає з наступних потреб підприємства:

- підвищення трудового потенціалу працівників для вирішення особистих завдань і завдань в області функціонування та розвитку підприємства;

- підвищення ефективності праці;

- зниження плинності кадрів;

- підготовка необхідних керівних кадрів;

- виховання молодих здібних працівників;

- досягнення більшої незалежності ринку праці;

- адаптація новачків до соціальних норм поведінки, що діють у колективі, встановлення таких відносин співробітництва працівника і колективу, які в найбільшій мірі забезпечують ефективну працю, задоволення матеріально-побутових і духовних потреб обох сторін;

- адаптація до нових технологій та нових потреб підприємства;

- зростання соціальних якостей співробітників і їх задоволеності працею.

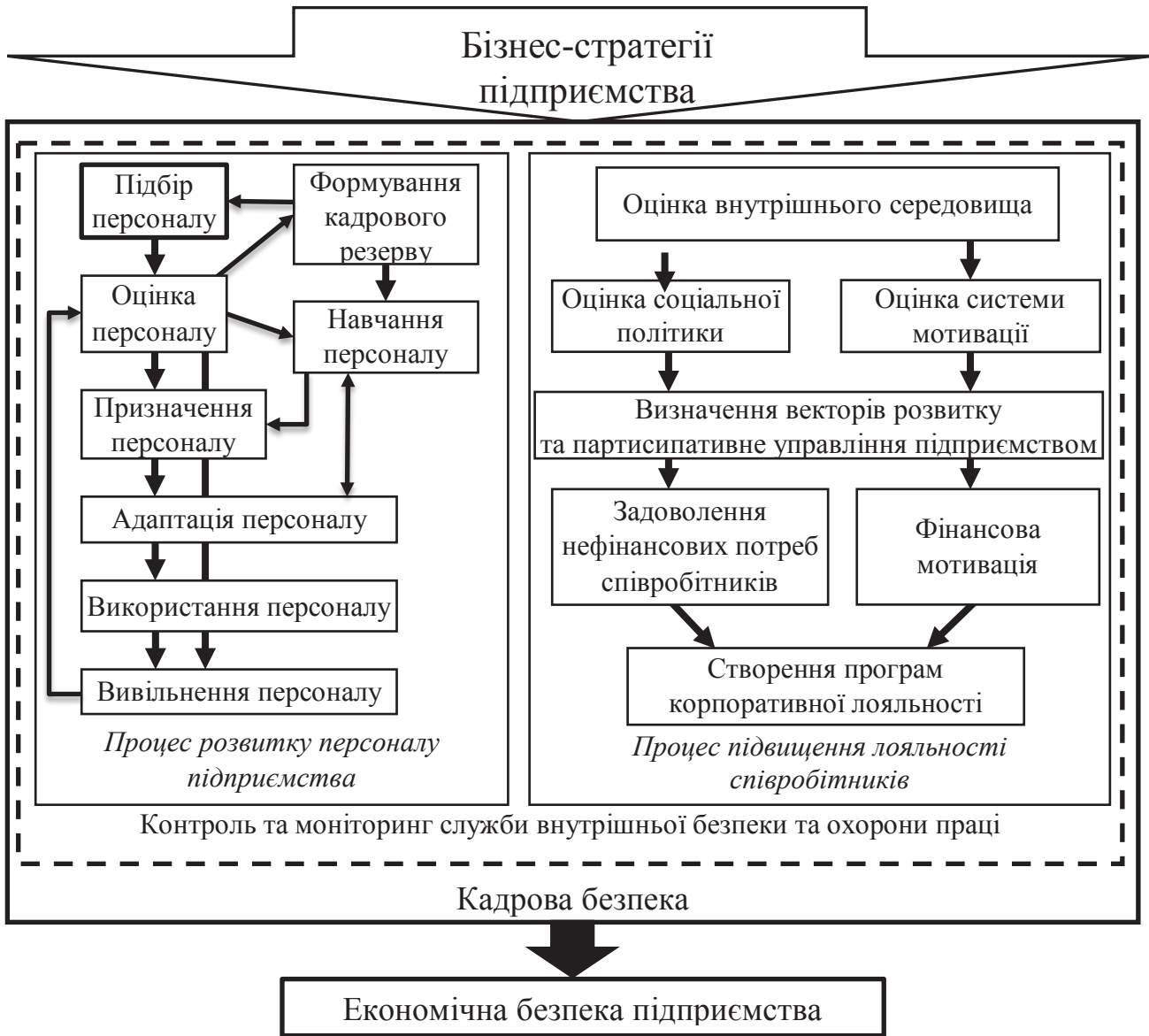

Рис. 2. Вплив кадрової безпеки на економічну безпеку підприємства

Джерело: побудовано автором на основі проведеного дослідження

Заходи з розвитку персоналу:

- збереження працездатності;
- адаптація персоналу до умов, що змінюються;
- підготовка співробітників до виконання більш складних завдань;
- організація психологічної допомоги співробітникам, які працюють в умовах підвищених ризиків.

Основні принципи процесу розвитку персоналу:

- цілісність системи розвитку, наступність різних видів і форм розвитку персоналу;
- випереджаючий характер навчання і розвитку на основі прогнозу науково-

технічного розвитку та умов розвитку підприємства;

- гнучкість різних форм розвитку, можливість їх використання на окремих етапах розвитку;
- професійне і соціальне стимулювання розвитку людських ресурсів;
- побудова системи розвитку персоналу з урахуванням конкретних можливостей підприємства, соціально-економічних умов його функціонування.

Важливість процесу підвищення лояльності співробітників обумовлена наступним: на організаційному рівні наслідком нелояльності співробітників є протиправні дії

персоналу та висока плинність персоналу. А це, в свою чергу, збільшує витрати на пошук, наймання та навчання нових працівників, підвищує ризик витоку комерційної таємниці та інші витрати. Тому є необхідність реалізації програм утримання співробітників, метою цих заходів, по суті, є підвищення рівня лояльності персоналу.

Задоволення базових потреб співробітників (фінансова та нефінансова мотивація). Сюди входять заходи щодо підвищення зарплати, надання пільг, запровадження гнучкого графіка або навчання новачків і підвищення кваліфікації за рахунок підприємства. Так з'являється перспектива довгострокового співробітництва з одним і тим же працівником.

Партисипативне управління та інформування співробітників про цілі і завдання підприємства. Щоб залучити і мотивувати якомога більше працівників, потрібно донести до них інформацію про вектор розвитку підприємства – починаючи від неформальних способів (реалізація корпоративних заходів) до строго офіційних дій (укладення договорів про нерозголошення відомостей про фірму). Партисипативне управління на підприємстві призведе до розвитку рівня самореалізації персоналу всередині підприємства, залучення кожного в колективну діяльність. Так само як введення заохочень за активність, скорочення ієрархії між працівниками, принцип «вільного столу», проведення тренінгів і т. д.

Процеси розвитку персоналу підприємства та забезпечення лояльності персоналу будуть ефективні тільки при ефективній діяльності служби внутрішньої безпеки та охорони праці. Політика фізичної безпеки підприємства, яку втілює служба внутрішньої безпеки та охорони праці, – це стратегії і прийняття рішень, що забезпечують досягнення цілей загальної безпеки підприємства. Цими цілями можуть бути: зміцнення дисципліни праці і підвищення її продуктивності; захист законних прав та інтересів підприємства і персоналу; зміцнення інтелектуального потенціалу підприємства; збереження і збільшення власності; підвищення конкурентоспроможності виробленої продукції; максимально повне забезпечення керівництва підприємства до-

стовірною оперативною інформацією про діяльність структурних підрозділів (дочірніх підприємств, філій); недопущення залежності від випадкових і нестійких ділових партнерів; здійснення перевірок окремих видів діяльності підприємства і т. п. Досягнення цих цілей, на основі існуючої бізнес-стратегії підприємства, при ефективних процесах розвитку персоналу та підвищення лояльності співробітників, призведе до зміцнення економічної безпеки підприємства в цілому.

З вищеперерахованих процесів забезпечення кадрової безпеки впливають необхідні заходи (важелі впливу та припинення) по ліквідації і зниженню загроз з боку власних співробітників всякого рівня незалежно від відділу [5, с. 97]:

- підібрати досвідчених і благонадійних працівників;
- контролювати благонадійність і лояльність персоналу,
- відслідковувати зміни в настрої трудового колективу;
- своєчасно виявляти, а також усувати негативні обставини та загрози;
- правильно і обґрунтовано відслідковувати джерела зовнішніх і внутрішніх загроз по боку співробітників.

Висновки і пропозиції. Отже, з проведеного дослідження можна зробити висновок що, кадрова безпека підприємства – це складна і багатовимірна концепція, яка застосовується в різних економічних значеннях. Оскільки значення даного різновиду має використовуватися як одне з основних понять безпеки, його слід формулювати, поєднуючи різні наукові підходи до управління кадровою безпекою. На нашу думку, кадрова безпека підприємства – це забезпечення звичайної роботи підприємства незалежно від суб'єктивних чи об'єктивних факторів, ключовою задачею якої є усунення ризику негативного впливу співробітників на функціонування та загальний стан підприємства.

Для забезпечення результативного функціонування механізму кадрової безпеки та його посилення необхідно: з'єднувати матеріальні інвестиції в персонал та моральні інвестиції; забезпечити сучасні оптимальні умови праці для персоналу; створити сприятливі умови

для кар'єрного росту персоналу; створювати на підприємствах кадрові підрозділи; реалізовувати кадрові стратегічне планування персоналу; гармонізувати кон'юнктуру ринку, розвиток бізнесу та інтереси працівників; розподіляти величину доходу працівників, які здійснюють різні функції. Отже, забезпечення кадрової безпеки може гарантувати стабільну та найвищу ефективність функціонування підприємства та високий потенціал розвитку в майбутньому.

Література:

1. Бурда І. Я. Економічна безпека підприємства та місце в ній кадрової безпеки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018 №21, С. 53-60
2. Швайка Л. А. Жидецька Х. В. Деякі питання сутності кадрової безпеки підприємства. *Поліграфія і видавнича справа*. 2012. - № 4 (56). - С. 158 - 163.
3. Реверчук Н. Й. Управління економічною безпекою підприємницьких структур. Львів: ЛБІ НБУ, 2004. 195 с.

4. Литовченко О. Ю. Формування кадрової безпеки підприємств АПК / О. Ю. Литовченко: автореферат дис. канд. екон. наук. Київ, 2010. 26 с.
5. Фирсова О.А. Экономическая безопасность предприятия. Орел: МАБИВ, 2014. 220 с.

References:

1. Burda I. (2018). Ekonomichna bezpeka pidpryjemstva ta misce v nij kadrovoji bezpeky.[Place of personnel security in the system of economic security of enterprises] *Scientific Bulletin of Uzhgorod National University*, vol.21, pp. 53-60
2. Shvajka L. Zhydecjka H. (2012) .Dejaki pytannja sutnosti kadrovoji bezpeky pidpryjemstva [Some questions about the essence of personnel security of the enterprise.], *Printing and publishing*, vol. 4 (56). pp. 158 - 163.
3. Reverchuk N. J. (2004) Upravlinnja Ekonomichnoju bezpeky pidpryjemnyckjykh struktur.[Management of economic security of business structures]. Lviv: LBI NBU
4. Lytovchenko O. Ju. (2010) Formuvannja kadrovoji bezpeky pidpryjemstv APK [Formation of personnel security of agricultural enterprises]. (PhD Thesis). Kyiv; European University
5. Fyrsova O.A. (2014) Ekonomycheskaja bezopasnostj predpryjtja.[Economic security of the enterprise]. Orel: MABYV.

Аннотация. В статье обосновано актуальность исследования понятия «кадровая безопасность предприятия». Раскрывается место кадровой безопасности в системе экономической безопасности предприятия, исследованы основные цели и процесс обеспечения экономической безопасности предприятия, исследованы другие элементы экономической безопасности. Рассмотрены современные подходы к определению понятия «кадровая безопасность». Предложено схематическое изображение влияния кадровой безопасности на экономическую безопасность предприятия на основе контроля и мониторинга службы внутренней безопасности и охраны труда. Определены ключевые цели и направления по обеспечению кадровой безопасности предприятия, как обеспечение нормальной работы предприятия независимо от субъективных или объективных факторов, ключевой задачей которой является устранение риска негативного влияния сотрудников на функционирование и общее состояние предприятия.

Ключевые слова: экономическая безопасность, система, процесс обеспечения, кадровая безопасность, предприятие, бизнес-стратегии, управление, персонал.

Summary. One of the priorities in achieving stability and development not only the enterprise but also stability and development of the economic system of the state is the effective ensuring of personnel security of the enterprise. Analyzing the work of scientists in the field of personnel security in the article substantiates the relevance of the study of the concept of "personnel security of the enterprise" as a means of ensuring the normal operation of the enterprise regardless of subjective or objective factors, the key task is to eliminate the risk of negative impact on employees on the functioning and general condition of the enterprise. The place of personnel security in the system of economic security is revealed. The main goals and process of ensuring the economic security of the enterprise, the study of other elements of economic security. Modern approaches to defining the concept of "personnel safety" are considered. A schematic representation of the impact of personnel security on the economic security of the enterprise on the basis of control and monitoring of internal security and labor protection. The key goals and directions for ensuring the personnel security of the enterprise are defined. The main components of the personnel security of the enterprise are systematized together with the elements of control and monitoring of the internal security and labor protection service. The basic directions of personnel security of the enterprise should be: identifying workforce needs both in quantity and quality, forms of its involvement and use. This refers to both the development of skills, ongoing staff development, and the creation of conditions for the full expression of incentives for high-performance work by each employee and elimination of preconditions for the emergence of unreliable employees. To ensure the effective functioning of the staffing mechanism and strengthen it is necessary: to combine material investment in staff and moral investment; to provide modern optimum working conditions for the personnel; to create favorable conditions for career growth of staff; to create personnel units at the enterprises; to implement personnel strategic planning of personnel; to harmonize market conditions, business development and employee interests; to distribute the amount of income of employees who accomplish various functions.

Keywords: economic security, system, security process, personnel security, enterprise, business strategies, management, personnel.